

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z wniosku I. Ś.
przy uczestnictwie G. Ś.
o wpis do księgi wieczystej,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 grudnia 2012 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 21 września 2012 r.,

"Czy oświadczenie darczyńcy o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia woli o przeniesieniu własności nieruchomości zawartego w umowie darowizny (art. 88 k.c.) stanowi podstawę do ujawnienia go jako właściciela w księdze wieczystej?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

I. Ś. wniósł o wykreślenie wpisu G. Ś. jako właścicielki lokalu w księdze wieczystej nr Kw [...] prowadzonej przez Sąd Rejonowy i wpisanie go jako właściciela na podstawie złożonego w dniu 23 kwietnia 2012 r. przed notariuszem oświadczenia o uchyleniu się na podstawie art. 84 k.c. od skutków prawnych oświadczenia woli z dnia 1 lipca 2012 r. obejmującego darowiznę nieruchomości lokalowej stanowiącej jego własność. W oświadczeniu tym wskazał, że działał pod wpływem błędu co do treści czynności prawnej, bowiem umowę darowizny zawarł w przekonaniu, że jej skutek nastąpi dopiero po jego śmierci. W § 2 aktu notarialnego obdarowana G. Ś. oświadczyła, że przyjmuje oświadczenie do wiadomości i nie kwestionuje go. Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym postanowieniem z dnia 12 czerwca 2012 r. oddalił wniosek o wpis argumentując, że ograniczona kognicja w postępowaniu wieczystoksięgowym nie przewiduje badania skuteczności oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych umowy. Na skutek skargi na orzeczenie referendarza sądowego Sąd Rejonowy postanowieniem dnia 2 lipca 2012 r. oddalił wniosek o dokonanie wpisu, powołując tożsamą argumentację i wskazując, że samo złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia nie świadczy jeszcze o jego skuteczności.

Sąd Okręgowy, przy rozpoznawaniu apelacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego, powziął wątpliwość wyrażoną w zagadnieniu prawnym przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postanowieniu z dnia 21 listopada 2007 r., II CSK 315/07 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zawarte w dokumencie jednostronne oświadczenie woli o uchyleniu się przez wnioskodawców od skutków prawnych zrzeczenia się z uprawnień przysługujących im z tytułu obciążenia nieruchomości uczestników prawem dożywocia nie unicestwia skutków tej rezygnacji i nie powoduje powstania skutku rzeczowego polegającego na tym, że niejako "odżywają" ich uprawnienia z dożywocia sprzed złożenia oświadczenia woli o zrzeczeniu się tych uprawnień. Dokument taki nie daje podstawy do stwierdzenia, że doszło do ponownego obciążenia nieruchomości uczestników prawem dożywocia na rzecz

wnioskodawców, stąd też dokonanie wpisu tego prawa jest bezzasadne. W postanowieniu z dnia 16 stycznia 2009 r., III CSK 239/08 (niepubl.) Sąd Najwyższy podkreślił, że ocena istnienia podstawy do dokonania wpisu obejmować powinna zawsze dwie płaszczyzny, płaszczyznę formalną, dotyczącą samego dokumentu (czynności prawnej materialnej), mających stanowić podstawę wpisu, i płaszczyznę materialną, obejmującą samo prawo (prawo własności), które ma być ujawnione w księdze wieczystej. Kognicja sądu wieczystoksięgowego wyłącza możliwość prowadzenia postępowania dowodowego i dokonywania na jego podstawie ustaleń faktycznych. Oznacza to niemożność weryfikowania w postępowaniu przed tym sądem skuteczności prawnej oświadczenia woli złożonego na podstawie art. 88 k.c. w związku z art. 87 k.c.

Należy ponadto mieć na względzie, że jednostronne czynności prawne dotyczące nieruchomości bądź prawa użytkowania wieczystego gruntu, takie jak odwołanie darowizny czy odstąpienie od umowy, według ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego również wtedy, gdy są skuteczne, wywołują jedynie skutek zobowiązujący, a nie rozporządzający. Wszechstronnie przedstawił to Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 27 lutego 2003 r., III CZP 80/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 141). Teoretycznie stanowisko to mogłoby być odniesione również do uchylenia się od skutków wadliwego oświadczenia woli, chociaż z uzasadnienia powołanej uchwały *expressis verbis* to nie wynika.

Okoliczności faktyczne sprawy, na tle której zostało sformułowane przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne, są jednak o tyle szczególne, że obdarowana nie kwestionuje skuteczności uchylenia się przez darczyńcę od skutków prawnych dokonanej darowizny ze względu na błąd polegający na tym, iż darczyńca był przekonany, iż dokonuje darowizny *mortis causa*. Nie powstaje w tej sytuacji problem badania przez sąd wieczystoksięgowy skuteczności takiego uchylenia się. Co więcej, oświadczenie obdarowanej w rozważanym zakresie znajduje się w akcie notarialnym, co sprawia, że *ad casum* nie powstaje też problem wyłącznie obligacyjnego skutku uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu.

Cel instytucji zagadnień prawnych przedstawianych Sądowi Najwyższemu oraz dotychczasowe utrwalone orzecznictwo wskazują jednoznacznie, że ukształtowanie zagadnienia prawnego jako kwestii o charakterze subsumcyjnym (wymagającej oceny w konkretnych okolicznościach sprawy, nie zaś *in abstracto*) wykluczają jego rozstrzygnięcie (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 87/08, niepubl. i z dnia 12 marca 2010 r., III CZP 129/09, niepubl.). Wypowiedź Sądu Najwyższego miałaby w tym wypadku charakter sytuacyjny, zależny od dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych i byłaby pozbawiona znaczenia ogólnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) postanowił, jak w sentencji.